

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AFET VE ACİL DURUMLARDA ÇALIŞMA BECERİLERİ

WEglobal

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
GİRİŞ	3
AFET VE ACİL DURUMLARIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	4
AFET VE ACİL DURUMLARDA ÇOCUKLARA YÖNELİK KRİZ MÜDAHALESİ	8
İlişki Kurma ve Sürdürme	9
Problemi Tanımlama	9
Başa çıkma kapasitesini artırma.....	9
AFET VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLAR İÇİN PSİKOSOSYAL MÜDAHALE	11
İhtiyaç ve Kaynak Tespitleri	11
Psikolojik İlk Yardım	12
Sevk ve Yönlendirme.....	14
Afet ve Acil Durumlarda Çocukla Çalışma Becerileri	16
Psikolojik İlk Yardım Becerilerini Sergilemek	16
Güvenlik, Gizlilik ve Haklara Saygıyı Temin Etmek	17
Rekreasyonel Faaliyetler Gerçekleştirmek.....	18
Çocuklarla ve Aileleriyle Uygun İletişim ve Etkileşimi Sürdürmek	21
NELER ÖĞRENDİK?.....	24
SORULAR.....	25
KAYNAKLAR.....	29

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Öğrenme Çıktıları

Dersin sonunda katılımcılar:

- Afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki etkilerini anlayabilir.
- Afet ve acil durumdan etkilenen çocuklara yönelik psikososyal müdahalelerin temel ilkelerini kavrayabilir, çocukların duygusal iyilik hallerini destekleyebilir.
- Afetten etkilenen çocukların ihtiyaçlarını ve bu ihtiyaçlara yönelik kaynakları belirleyebilir.
- Afet ve acil durumlarda çocuklara yönelik psikolojik ilk yardım becerileri kazanarak çocukların güvenliğini ve duygusal sağlığını koruyabilir.
- Afet ve acil durumlarda gizlilik ve güvenlikle ilgili etik konuları anlayarak çocukların haklarını ve mahremiyetini koruyabilir.
- Afetten etkilenen çocuklarla yapılacak etkinlik temelli müdahale yöntemleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Afetten etkilenen çocuklar ve aileleriyle etkili iletişim kurarak çocukların duygusal destek almalarına ve iyileşmelerine yardımcı olabilir.

Anahtar Sözcükler

Afet, acil durum, çalışma becerileri, afetten etkilenen çocuklar, afetlerde psikososyal müdahaleler.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

GİRİŞ

Afetler ve acil durumlar, çocuklar üzerinde derin etkiler bırakan travmatik olaylardır. Bu tür durumlar, çocukların yaşamlarında büyük bir değişim ve belirsizlik yaratırken fiziksel, duygusal ve psikolojik açıdan da büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, afet ve acil durumlarda çalışmak üzere görev alan profesyonellerin ve gönüllülerin çocuklarla etkili çalışma becerilerine sahip olması gerekmektedir.

Bu derste, afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki etkileri ele alınarak çocukların duygusal, psikososyal ve fiziksel boyutlarda ortaya çıkan ihtiyaçlarının karşılanmasında yürütülecek uygulamalara zemin oluşturan temel hususlara yer verilmektedir. Bağlantılı olarak afetten etkilenen çocuklara yönelik krize müdahale ve psikososyal müdahalelerin önemi vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, psikolojik ilk yardım, duygusal destek sağlama, güvenli bir ortam oluşturma ve çocukların kaygılarını yönetme gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Psikososyal müdahaleler kapsamında afet ve acil durumun hemen ardından çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, beslenme, barınma ve eğitim gibi konularda destek sağlanması gerekmektedir. Bu aşamada, çocukların güvenliği ve gizliliği ile ilgili etik konuların ayrıca göz önünde tutulması öncelik haline getirilecektir.

Dersin bir diğer önemli bileşeni, afetten etkilenen çocuklarla yapılacak rekreasyonel faaliyetlerdir. Çocuklarla yürütülecek olan oyun, sanat, drama gibi çocuk dostu etkinliklerin kullanımı, çocukların duygusal iyilik hallerini desteklemekte ve normalleşme sürecine katkı sağlayarak travmatik etkilerden korunmalarına yardımcı olmaktadır.

Afet ve acil durum sonrasında yürütülecek tüm psikososyal müdahalelerde çocuklar ve aileleriyle iletişim becerileri ve etkili iletişim stratejileri, özellikle üzerinde durulması gereken hususlar arasındadır. Bu doğrultuda ders kapsamında çocuklarla çalışmaya yönelik gerekli bilgi, anlayış ve becerilerin çocukla uygun etkileşimler yoluyla gerçekleştirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Bu sayede, afet ve acil durumlarda görev yapan meslek elemanlarının çocukların iyilik hallerini destekleme ve toparlanmalarına yardımcı olma konusunda aktif bir rol üstlenebilmeleri amaçlanmaktadır.

3

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AFET VE ACİL DURUMLARIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Afetler, çoğunlukla doğal olayların bir sonucu olarak çok sayıda canlıyı etkileyen, yıkım ve zarara yol açabilen olaylar olarak insanlığın her zaman gündeminde olmuştur. Bazı afetlerin yaşanacağı önceden tahmin edilebilse bile afetin meydana gelmesi önlenemez veya meydana geldiği sırada afet durdurulamaz. Bu nedenle, insanlar afetlerin ortaya çıkaracağı etkilere karşı önceden bilinçlenmek ve gerekli tedbirleri almak durumundadır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), afeti “toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay” olarak tanımlamıştır. Bu yönüyle afet ifadesi ile kastedilenin, olayın kendisi değil ortaya çıkardığı sonuç olduğu vurgulanmaktadır (AFAD, 2023). Dolayısıyla bir doğa olayı toplum üzerinde olumsuz bir etki yaratmadıkça afet olarak nitelendirilmeyecektir.

Afetlerin yıkıcı etkileri hem insanlar hem de diğer canlılar için yaşam tehdidi oluşturabildiğinden ortaya çıkan durum çoğunlukla bir krizdir. Kriz kavramına bakıldığında “toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması, normal sistemi ve toplumun temel değerlerini önemli ölçüde tehdit eden, zaman baskısı ve stres altında önemli kararlar almayı gerektiren durumlar” olarak tanımlanmıştır (AFAD, 2023). Bu bakımdan krizler afet gibi kritik sonuçlar doğuran olaylar sonucunda ortaya çıkan acil durumlardan kaynaklanır. Acil durum kavramı “toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hali” olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2023). Dolayısıyla afet, acil durum ve kriz durumları birbiriyle iç içe geçen bileşenler olarak insanların acil yardım ihtiyacına en hızlı şekilde karşılık vermeyi gerektiren durumlardır.

4

Afetin insanlar ve diğer canlılar için yaşam tehdidi oluşturması kriz durumunu ortaya çıkarır. Krizler çoğunlukla zaman baskısı ve stres altında önemli kararlar almayı gerektiren acil durumlar olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle afet, acil durum ve kriz durumları birbiriyle iç içe geçen bileşenler olarak insanların acil yardım ihtiyacına en hızlı şekilde karşılık vermeyi gerektiren durumlardır.

Afetler, büyüklüğü ölçüsünde birçok canlıyı ve insanı olumsuz etkilemektedir. Ancak incinebilir koşulları daha yüksek olan gruplar için afetlerin yarattığı etkiler çok daha sarsıcı olabilmektedir. Çocuklar, yaşlılar,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

engelliler, hamile kadınlar, kronik hastalığa sahip olanlar ve göçmenler gibi hassas gruplar sahip oldukları yaşam düzeninin dışına çıktığında yaşamsal risklerle daha fazla karşılaşma olanağına sahiptir. Öte yandan, afetlerin yalnızca hassas gruplar için değil normal yaşam süreçlerinde toplumda işlevsel durumda bulunan tüm bireyler için de travmatik etkiler oluşturan olaylar olması, afetten etkilenen bireylere yönelik acil durum ve kriz yönetimini oldukça hassas bir çabaya dönüştürmektedir. Özellikle incinebilir grupların korunması ve ihtiyaçlarının karşılanmasında yapılacak müdahalelerin öncelikli olduğunu belirtmek gerekir.

Çocuklar, afetlerden etkilenen gruplar arasında en savunmasız durumda bulunanlar arasındadır (Karabulut ve Bekler, 2019). **Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerini henüz tamamlamamış olmaları, kriz ve acil durumları kavrayamamaları, yaşam deneyimlerinin az olması, çevresel faktörlere karşı daha hassas olmaları, duygusal ve gelişimsel düzeylerinin travmatik olaylarla baş etmeye hazır olmaması, onları**

afetler söz konusu olduğunda özel bir grup haline getirmektedir (Yılmaz-Yavuz, 2023). Yaşanan bir afetin etkileri çocukları çok farklı biçimlerde etkileyebilir. Afet anında veya sonrasında aileleri ile birlikte olmayabilirler, kurtarma çalışmaları sonucunda ailelerinden ayrılmak durumunda kalabilirler, ailelerinden birini veya yakınlarını kaybedebilirler, evlerini ve yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalabilirler. Öte yandan, afet nedeniyle vücut fonksiyonlarına zarar veren, hayati tehlike oluşturan yaralanmalar yaşayabilir, uzuvlarından birinin ampüte edilmesi gerekebilir, tıbbi, psikolojik veya ekonomik destekten yoksun kalabilirler (Erbil, 2023). Bütün bunlar çocukların gündelik yaşam düzenini alt üst eden, yoğun güvensizlik ve kaygı duygularını tetikleyen, uzun dönemde tıbbi ve psikiyatrik rahatsızlıkların oluşmasına zemin hazırlayan nedenlerdir.

5

“

Yaşamsal tehdit nedeniyle bir uzvun kesilmesi anlamına gelen **ampütasyon**, uzvun kurtarılamaz olduğu veya uzuvdaki yaralanmaların oluşturduğu ciddi enfeksiyon, organ yetmezliği veya kontrol edilemeyen kanamaya bağlı olarak gerçekleştirilebilir.

”

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Tablo 1. Afetlerin Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Etki boyutu	Etkiler
Fiziksel Etkiler	<ul style="list-style-type: none">○ Kas iskelet sorunları○ Organ rahatsızlıkları○ Sindirim sistemi sorunları○ Enfeksiyonlar○ Bağışıklık sistemi sorunları○ Bulaşıcı hastalıklar○ Yumuşak doku yaralanmaları○ Kırıklar ve burkulmalar○ Uzun kayıplar○ Hijyen sorunu○ Barınma sorunu○ Temiz su ve gıda sorunu
Psikolojik Etkiler	<ul style="list-style-type: none">○ Uyum sorunları○ Şaşkınlık, şok○ Endişe, korku, güvensizlik○ Yaşananları sürekli hatırlama○ Uyku bozuklukları○ İçer kapanma, çökkünlük○ Travma sonrası stres bozukluğu○ Patolojik yas tepkileri
Sosyal Etkiler	<ul style="list-style-type: none">○ Aile bireylerinin ve yakınların kaybı○ Sosyal destek eksikliği○ Ekonomik sorunlar○ Göç ve sosyal çevrenin değişmesi○ Eğitim yaşamının aksaması

Kaynak: Karabulut ve Bekler, 2019.

Afetlerin çocuklar üzerindeki biyopsikososyal etkilerini anlamak ve aynı zamanda afetin yaratabileceği travma konusunda bilgili olmak, afet sonrası süreçte çocuklarla çalışan profesyonellerin en fazla dayanak alacağı hususlar arasında yer alır. Yaşanan pek çok afetin ardından yürütülen çalışmalardan elde edilen bulgular, afet sonrası çocukları bekleyen muhtemel risklere ilişkin kavrayışımızı güçlendirmeye yardımcı olur. Afetlerin çocuklar üzerindeki etkileri gelişim dönemleri bakımından ele alındığında özellikle psikolojik/davranışsal etkilerin farklılaştığı görülmektedir. Nitekim her çocuk doğal afetin ardından aynı davranışsal tepkiyi göstermeyebileceği gibi gözlenen davranışlar, çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini yansıtmaktadır (Karabulut ve Bekler, 2019). Bunları aşağıdaki şekilde kısaca ele almakta yarar vardır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Bebeklik Dönemi (0-2 Yaş)

Bebekler afetlerin yarattığı etkileri doğrudan deneyimlemeseler de ebeveynlerinin kaygılı tutumları, panik ve korkuları bebeklerin güven duygusunu olumsuz etkileyerek tedirginlik yaşamalarına neden olmaktadır. Bebeğin bakımı ve beslenmesinde yaşanan güçlükler tedirginliğin artmasında rol oynar. Ayrıca yaralanmalara veya ölümlere bağlı olarak anne-bebek arasındaki ilişkinin sınırlanması veya kopması bebeğin olumsuz etkilenmesine neden olur. Bebeğin yaşadığı stres ve güvensizlik uyku problemleri, yeme-içme düzeninin kaybedilmesi, ağlama nöbetleri, daha zor sakinleşme gibi tepkilere neden olabilir. Öte yandan gelişimsel olarak kazandıkları bazı sosyal becerileri kaybedebilirler.

Okul Öncesi Dönem (3-5 Yaş)

Bu yaş grubunda maruz kalınan afetin etkisi ile korku, şaşkınlık ve güvensizlik durumlarıyla sık karşılaşmaktadır. Afetin neden olduğu yıkım ve kayıpları hatırlatan oyunlar oynama, yaşananları öykü gibi sürekli anlatma, doğal afetlerle ilgili ısrarcı bir şekilde sorular sorma davranışları görülebilir. Kekemelik gibi konuşma bozuklukları ve aşırı strese bağlı sağlık sorunları da gelişebilir.

Okul Çağı Dönemi (6-11 Yaş):

Bu yaş grubundaki çocuklar yaşadıkları olayların farkına varabilecek olgunluğa erişmişlerdir. Bu bakımdan yaşamı etkileyen tehlike ve değişimlere karşı gerçekçi bir bakış açısı geliştirebilirler. Bu yaş grubu çocuklarda akran ilişkilerinin çok önemli olması, arkadaşlarını kaybetme ya da onlardan ayrılma durumlarında önemli psikolojik etkiler yaratabilir. Öte yandan, afetle birlikte yaşananlar karşısında yetişkinlerin savunmasız ve yetersiz kaldıklarını görmek onlar için düş kırıklığı ve güven kaybı duygularını beraberinde getirebilir.

Ergenlik Dönemi (10-19 yaş):

Bu dönemin kimlik ve kişilik gelişimi açısından oldukça önemli olması bakımından bu dönemdeki yaşam deneyimlerinin bireyin psikososyal sağlığına ciddi etkileri bulunmaktadır. Ergenliğin getirdiği bedensel, ruhsal ve sosyal değişimlere uyum çabası bireyin afetten etkilenen yaşamına karşı olumsuz duygudurumu ve travma tepkilerini beraberinde getirebilir. Uyku bozuklukları, suçluluk duygusu, intihar eğilimi, içe kapanma, yalnızlık ve çökkünlük belirtileri görülebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AFET VE ACİL DURUMLARDA ÇOCUKLARA YÖNELİK KRİZ MÜDAHALESİ

Genel olarak kriz müdahalesi, acil bir durum nedeniyle oluşan kriz durumundan etkilenen kişi ile hizmet veren arasında eylem odaklı bir çabayı yansıtmaktadır. Yaşanan kriz durumunun yarattığı etkilere hızlı bir karşılık vermek ve geçici bir destek sağlamak kriz müdahalesinin temelini oluşturur. Diğer bir ifadeyle **kriz müdahalesi, kriz durumunun yarattığı etkilere yönelik kısa süreli bir müdahale ile ilerleyen süreçte işlevselliğın yeniden kriz öncesi döneme ulaşabilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.**

Çocuklar söz konusu olduğunda, kriz yaratan afet ve acil durumların yukarıda ele alındığı üzere birçok belirgin etki oluşturduğu görülmektedir. Bu nedenle afet ve acil durumlarda çocuklara yönelik gerçekleştirilecek kriz müdahaleleri, çocukların yaşanan krizi daha olumlu bir gelişim seyrine dönüştürmesi bakımından önemlidir. Nitekim kriz teorilerinde krizlerin sosyal işlevselliğın bozulması, çaresizlik ve travmalar gibi tehditlerin yanında gelişme ve büyüme yönünde fırsatlar sağladığı vurgulanmaktadır. Krizin gelişim fırsatı olmasında erken yapılan yardımların çok önemli bir katkısı bulunmaktadır.

Krizin ortasında bulunan bir kişi kendisine yapılan yardım tekliflerine ve yönlendirmelere normal zamanda olduğundan daha açıktır. Bu durum kriz durumundaki çocuk ve ailesi için de geçerlidir.

Yardım alan bir bireyin daha yüksek, daha uyumlu bir işlevsellik düzeyine erişmesi ve kendisini gelecekteki streslere hazırlayabilecek başa çıkma becerileri öğrenmesi muhtemeldir.

Krizin tehlike mi yoksa fırsat mı yaratacağı konusunda belirleyici olan çeşitli unsurlardan söz edilebilir. Bunlardan biri materyal kaynaklar diğeri ise sosyal kaynaklardır. Afet dolayısıyla ortaya çıkan krizde bireylerin içme suyundan barınmaya, giyim eşyasından ısınmaya pek çok maddi desteğe ihtiyacı ortaya çıkar. Bu noktada afetten etkilenen çocuklara ve ailelere gerekli maddi kaynakları temin etmek kriz anında bireylere güç sağlar. Diğer taraftan sosyal kaynaklar da afetten etkilenen çocuk ve ailesi için manevi destek olanaklarını sağlamak için gereklidir. Afetten etkilenen kişilerin yanında bulunarak sosyal destek sunmak yaşanan krizin bireyler için gelişme fırsatı sağlamasına kapı aralar. Ancak **özellikle çocuklar söz konusu olduğunda krize müdahalenin öncelikli unsurlarından biri çocuğın güvenliğidir.**

Kriz müdahalesinde çocuk ve ailesiyle ilişki kurmayla başlayan ve çocuk ve ailesini baş etme mekanizmaları bakımından güçlendirmeye uzanan bir uygulama yaklaşımı benimsenmektedir. Bu bakımdan kriz müdahalesi **yaşanan olayın tetiklediği bilişsel tepkileri, duygusal sıkıntıları, başarısız başa çıkma mekanizmalarını ve işlev bozukluğınun belirlemek ve bireylerin kriz öncesi duygusal, mesleki ve kişilerarası işlevsellik düzeylerine dönmesine yardımcı olmaktadır.**

Kriz müdahale uygulamaları katı ve doğrusal bir yaklaşımla değil, esnek ve danışan odaklı bir yaklaşımla gerçekleştirilir. Müdahale sırasındaki görüşmelerde meslek elemanları anket yapıyormuş

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

gibi tutum sergilemezler. Bunun yerine dinamik bir sürecin oluşmasına izin verirler. Bu süreci kısaca şu başlıklarda ele almak mümkündür.

İlişki Kurma ve Sürdürme

Psikolojik danışmanlık yaklaşımlarının aksine krize müdahale, yorumlama veya doğrudan tavsiye verme gibi tekniklerin kullanımını içermez. Bu tekniklerin etkili olabilmesi için genellikle uzun süreli bir terapötik ilişki gerekir, krize müdahalede böyle bir ilişki geliştirmek işlevsel değildir. Bu nedenle krize müdahalede ilişki kurma ve sürdürme konusunda temel katılım becerileri sergilemek faydalıdır. Her ne kadar danışanlara neyin yanlış olduğunu ve bu konuda ne yapmaları gerektiğini söylemek cazip gelse de krize müdahalede meslek elemanlarının bunu yapmaması teşvik edilir. **Çocuklarla ve aileleriyle ilişki kurma ve iletişimi sürdürme hususunda aşağıda psikososyal müdahaleler ve çocuklarla çalışma becerileri başlıklarında detaylı bilgiler sunulmuştur.**

Problemi Tanımlama

İlk aşamada çocukla ve ailesiyle ilişki kurma konusunda gösterilen katılım becerilerini sürdürerek meslek elemanının hizmet verilen bireyin sorununu tanıması gerekmektedir. Bunun için meslek elemanının hizmet alan çocuk ve ailesine yeterli şekilde yanıt vermek için sezgilerini ve dinleme becerilerini iyi kullanması söz konusudur.

Krize müdahalenin tanımında bireyin işlevselliğinin kriz öncesi duruma getirilmesine yönelik belirtilen amaç doğrultusunda problemi tanıma aşamasında çocuğun ve ailesinin ihtiyaçlarına, ayrıca çocuğu bekleyen risklere dair bir değerlendirme yapmak önem kazanmaktadır.

Afet ve acil durumlardan etkilenen bireyler için problemi tanımlama aşamasının öncelikli olarak kişilerin yaşamsal ihtiyaçlarını belirleme noktasında olduğunu hatırlamak gerekir. Buna yönelik olarak sergilenecek yaklaşıma ilişkin aşağıda yer alan Psikososyal Müdahale başlığında detaylar sunulmuştur.

Başa Çıkma Kapasitesini Artırma

Kriz durumlarının en belirgin özelliklerinden biri bireylerin alışlagelmiş başa çıkma mekanizmalarının kriz anında yeterli olmamasıdır. Bireylerin kriz karşısında direnci düşmekte, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları ön plana çıkabilmektedir. Yukarıda ele alındığı gibi ciddi krizlere sebep olan afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki etkileri bunun bir yansımasıdır. Nitekim çocuğa bakım veren ebeveyn veya diğer kişiler de kriz anında etkili başa çıkma mekanizmaları geliştiremeyebilir. Bu da çocuğun karşı karşıya

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

kalacağı riskleri artıran bir etmene dönüşebilir. Bu nedenle çocuk ve ailesi için krizle başa çıkmayı kolaylaştıracak yardımı içeren etkili bir kriz müdahalesinin bileşenlerini şu şekilde özetlemek mümkündür.

- 48 saat veya daha kısa bir süre içinde acil temas sağlamak,
- Gerekli olduğu sürece ailenin yanında kalmak,
- Müdahale süreci boyunca 7/24 ulaşılabilir olmak,
- Verilen hizmetlerin mümkün olduğunca çocuğun ve ailesinin bulunduğu ortamda sunulmasını sağlamak,
- Başlangıçta aile ile günlük temas kurmak ve teması kademeli olarak azaltmak,
- 4 ila 12 hafta olmak üzere önceden belirlenmiş bir hizmet süresi belirlemek,
- Uzun süre aktif olarak dinlemek, hizmet alanlarla bir ila dört kritik sorun üzerinde odaklanmak,
- Danışmanlık sunmak, somut hizmetler sağlamak, toplum kaynaklarına yönlendirmek,
- Krizin insanları daha iyiye doğru bir değişime açık hale getirdiğine inanmak,
- Aileyi kendi hedeflerini belirlemeye teşvik etmek için müdahalenin zaman sınırlı olduğunu kabul etmek,
- Ailede uygun olan herkesle çalışmaya hazır olmak,
- Alanda çalışan diğer profesyonellerle bir ekip yaklaşımı içinde bulunmak.

10

Çocuğun ve ailesinin başa çıkma kapasitesini artırmaya yönelik bir çalışmada şimdiye kadar başa çıkmak için neler yaptıklarına dair bilgiler alınmalıdır. Böylece meslek elemanı olumlu başa çıkma girişimlerini destekleyebilir, onları bu davranışlara devam etmesi için onları teşvik edebilir. Bunun için çocukla ve ailesiyle yapılan görüşmelerin son kısmında görüşmede üzerinde konuşulan sorunların ve ihtiyaçların giderilebilmesi için neler yaptıklarının üstünden geçerek süreci özetlemekte fayda vardır. **Dile getirilen başa çıkma stratejileri etkili değilse meslek elemanı aileyi bu girişimlerin krizin çözümüne neden yardımcı olmadığı hakkında konuşmaya teşvik etmelidir.** Buradan hareketle meslek elemanı, sorunla başa çıkabilmek için şimdi ne yapmak istediklerini düşünmelerini istemelidir. Çoğu zaman, görüşmeler sırasında potansiyel kaynaklar ve çözüm önerileri, hizmet alan bireyler tarafından dile getirilmeye başlanmaktadır.

Afet ve acil durumlarda krize müdahale, çoğunlukla psikososyal müdahale olarak ele alınan çalışma yaklaşımıyla iç içe girmektedir. Bu nedenle kriz müdahalesinin temel unsurları üzerine aşağıda sunulan psikososyal müdahaleler ve bu müdahalelerde kullanılacak beceri kümesi oldukça yararlı kaynaklar olarak meslek elemanlarına rehberlik edecektir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AFET VE ACİL DURUMLARDAN ETKİLENEN ÇOCUKLAR İÇİN PSİKOSOSYAL MÜDAHALE

Afet sonrası psikososyal müdahaleler, afetten etkilenen bireylerin bulunduğu yerden başlayarak anlık ihtiyaçların karşılanarak bireylerin içinde bulunduğu psikolojik durumun etkilerini hafifletmeye yönelik ilk destek mekanizmasını oluşturmayı amaçlar. Bu bağlamda, öncelikli olarak temel yaşam gereksinimlerinin karşılanması ile başlayarak psikolojik ihtiyaçların karşılanmasına doğru uzanan bir müdahale yaklaşımı benimsenir. Bu müdahaleleri ihtiyaç ve kaynakların tespiti, psikolojik ilk yardım ve kaynaklara yönlendirme olarak ele almak mümkündür.

İhtiyaç ve Kaynak Tespitleri

Afetlerle birlikte gelişen acil durumlarda sunulacak danışmanlık ve psikososyal müdahale hizmetleri temelde afetin yarattığı ruhsal tepkilerin kalıcı veya uzun süreli ruhsal sorunlara dönüşmesini önlemeye yöneliktir. Bu nedenle **acil durum ve kriz anında sunulan ruh sağlığı hizmetlerinin rutin hizmetlerden farklı olduğunu** vurgulamak gerekmektedir.

Afet sonrasında yapılan ilk müdahale, ihtiyaç ve kaynak değerlendirmesini içerir.

Afetten etkilenen çocuklar için o an en uygun ve en faydalı yardımın ne olacağının hemen tespit edilebilmesi önem kazanmaktadır. Bunun için önceden belirlenmiş ve organize olmuş profesyoneller tarafından oluşturulan ekiplerin mağdurların etkilenme durumunu, sorunlarını ve ihtiyaçlarını, kaynak, kişi ve kurumları tespit etmesi gerekmektedir. Bunun için önceden hazırlanmış ihtiyaç tespit formları gibi temel araçları kullanmak yararlı olacaktır. Ayrıca uzmanlığa dayalı olarak gerçekleştirilen gözlemler yoluyla da genel bilgiler edinilerek etkilenen grupla ilgili ihtiyaç ve kaynak değerlendirmesi yürütülebilir. Dolayısıyla hangi yöntemin kullanılacağı acil durumun niteliğine göre değişebilir. Öncelikle hızlı ve genel bir ihtiyaç-kaynak değerlendirmesi yapıp ilerleyen süreçte detaylı tespitlerle sorun ve ihtiyaçları, bireylerin özel koşullarına uygun şekilde değerlendirmek gerekebilir. Ancak **her halükârda ihtiyaç tespiti çalışmalarının afet sonrası müdahale süreçleri boyunca devam etmesi gerektiği hatırd tutulmalıdır.** Nitekim ihtiyaçlar değişkenlik gösterebilir, çeşitlenebilir ve zaman içinde belirlenmiş olmasına rağmen karşılanmamış olabilir. Ayrıca afet sonrasında öncelikli ihtiyaç sahiplerine aynı ve nakdi yardımların zamanında ve doğru miktarda aktarılmasının organize edilmesinde bu tespitlerin kritik önemi bulunmaktadır.

Afet sonrasında ortaya çıkan saha tablosu durağan değil dinamik bir yapı sergileyeceğinden çocukların ihtiyaçlarına yönelik tespitlerin tekrarlı ve sürekli olarak gerçekleştirilmesi gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Başlangıçta kaynaklar yetersiz olsa bile erken dönem müdahale çabaları çocukların ve ailelerinin umutsuzluk ve çaresizlik duygularının azalmasında etki sahibidir.

İhtiyaç ve kaynak tespitlerinde afetten etkilenen bölgenin özelliklerini ve nüfus dinamiklerini bilmek kaynakların doğru bir şekilde dağıtımında önem kazanır. Bunun için değerlendirmelerin hızlı olmakla birlikte mümkün olduğunca kapsamlı olması gerekmektedir. Çocuklar söz konusu olduğunda yaş gruplarına göre çocukların spesifik ihtiyaçlarının neler olduğuna, ne kadar çocuğun ihtiyaç içinde olduğuna, kaynakların nereden ve ne şekilde geldiğine ilişkin bilgi sahibi olmak gerekir (Tuncay, 2023).

Yaşanan bir afet olayının ardından ilk 72 saat içinde, olay yerinde gerçekleştirilecek erken müdahalelerin hayati önemi bulunmaktadır. Erken müdahale çocuklar gibi hassas gruplar için özellikle önemlidir. Afet sonrası ortaya çıkabilecek travma tepkilerinin azaltılmasında erken müdahalenin önemine vurgu yapılmaktadır. **Erken dönem müdahale çabaları aynı zamanda çocuğun ve ailesinin yaşadığı çaresizlik ve muhtemel yalnızlık duygularının giderilerek umut kazanmasında etkili olmaktadır.** Bu nedenle ağır stres altında bulunduğu öngörülen kişilerin kıt kaynaklarla da olsa duruma uyum sağlama ve zorluklara karşı direnme gücünü artırmak için erken dönem çalışmalara önem verilmelidir.

Erken dönem müdahaleler psikolojik ağırlıklı bir uygulamadan ziyade somut ihtiyaçların belirlenmesi ve bu ihtiyaçların giderilebilmesi üzerinden sürdürülür. Bireylerin yardım alabildiklerini görmeleri, yaşama tutunmaları için temel bir dayanaktır. Bunun hemen akabinde psikolojik ilk yardım olarak nitelendirilen uygulamaların da başlatılması gerekmektedir.

Psikolojik İlk Yardım

Psikolojik ilk yardım kavramı bireyin afet ile birlikte olumsuz etkilenen yaşamına ve duygudurumuna temel düzeyde temas eden bir psikolojik destek uygulamasıdır. Psikolojik ilk yardım ihtiyaç ve kaynak tespiti ile birlikte veya bunun hemen ardından başlatılabilir. Kişilerin o anki duygularını ve yaşadıklarını ifade etmelerine olanak sağlamayı amaç edinen bu uygulama, kişilerin yaşadıklarını ve hissettiklerini anlamlandırmalarına yardımcı olmaya çalışır. Aynı zamanda krizden etkilenenlere doğru ve güvenilir bilgiler sunmak bu sürecin bir parçasıdır. Bu tür uygulamalar bireysel ve grupla görüşme yoluyla uygulanabileceği gibi, destek ve bilgilendirme materyali dağıtılması, medyanın kullanılması, bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi şeklinde de yapılabilir. Bu hususta yalnızca belli yöntemlere bağlı kalmayıp farklı yöntemleri bir arada kullanmak daha etkili olacaktır.

Acil durumlardaki psikolojik ilk yardım kapsamlı bir psikolojik değerlendirme veya müdahaleyi içermez. Psikolojik destek amacıyla çözüm odaklı olarak bireylerin güçlenmesine vurgu yapmak ve sağlanan fiziksel desteği sosyal açıdan pekiştirmek önemsenir. Bu bakımdan bireylerin içinde buldukları durumu ve reaksiyonlarını anlamalarına ve gözden geçirmelerine yardımcı olmak, duygusal destek sağlamak, kişiye yardımcı olabilecek kişi ve organizasyonlarla temas sağlamalarına yardımcı olmak esastır. Bu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

nedenle pratik bir amaca hizmet eder ve özen, saygı ve mahremiyet çerçevesinde herkes tarafından yerine getirilebilir (Kılıç ve Şimşek, 2017).

Bireylerin kolay ulaşabileceği ve onların yanında olabilecek birilerinin olduğunu hissetmeleri önemlidir. Dolayısıyla travmatik yaşantıların getireceği olumsuz sonuçların psikiyatrik bozukluklara dönüşmemesi için psikolojik ilk yardım önemle üzerinde durulması gereken bir erken müdahale yöntemidir. Psikolojik ilk yardım uygulamalarının yerine getirilmesinde dikkate alınması gereken üç temel ilkeye vurgu yapılmaktadır (Tuncay, 2023; ÇHGM, 2023).

- 1. İzle:** Afetten etkilenen bireylerin yanında bulunmak, onların ihtiyaçlarını ve psikolojik süreçlerini izlemek, yaşadıkları zorluklar karşısında çabuk erişilebilir olmak psikolojik ilk yardımın birincil ilkelerindedir. Öte yandan, çocukların içinde bulunduğu koşulları ve güvenliğini kontrol etmek öne çıkar. Binaların yıkılma riski, kaya düşmesi, toprak kayması veya yangın riski gibi tehlikelerin farkında olmak ve çocukları bu tür risklerden korunabilecekleri yerlere alabilmek gerekir. Öte yandan çalışanın kendi güvenliğini düşünmesi ve tehlike altında olmadığından emin olması gerekir. Dolayısıyla bireylerin acil temel ihtiyaçlarını ve güvenlik koşullarını sürekli olarak takip etmek söz konusu olacaktır.
- 2. Dinle:** Bireylerle iletişime geçmek ve yaşadıklarını, duygularını paylaşmak istediklerinde onları dinlemeye hazır olmak, çok fazla soru sormadan veya zorlamadan öncelikli olarak dinlemeye odaklı bir yaklaşım geliştirmek amaçlanır. Desteğe ihtiyacı olabilecek bireylere yaklaşarak kendini tanıtıp hangi kurum ya da kuruluş için çalıştığını açıklayarak yardım ihtiyaçları sorulabilir. Çocukların ihtiyaçlarını ve endişelerini sormak, onlarla temas halinde bulunarak durumlarını ve yaşadıklarını ifade etmelerini dinlemeye hazır olmak söz konusudur. Ancak ilk temasta bireyler ihtiyaçlarını ve endişelerini net bir şekilde açıklamakta zorlanabilir. Bu aşamada bireyleri konuşmaya zorlamamak gerekir. Gıda, su ve battaniye gibi temel ihtiyaçlara yönelik yardım teklif etmek iletişim kurmada yardımcı olabilir. Burada temel husus, bireylerin ihtiyaçlarına duyarlı olmak, onları dinlemek ve sakinleşmelerine yardımcı olmaktır. Olay hakkında konuşmak istediklerinde sakin, dikkatli ve sabırlı bir şekilde dinlemeyi her zaman öncelik haline getirmek, söylenenleri doğrulamak veya yanlışlamak gibi bir tutum içerisinde bulunmamak gerekir. Çocuğun ve ailesinin söylenenlerin dinlendiğini hissetmesi önemlidir. Bunun için hem sözel hem de sözel olmayan ifadelerle iletişimi sürdürmek yararlı olacaktır.
- 3. Bağla:** Mevcut profesyonel sosyal destek kaynaklarını harekete geçirmek için hazır bulunmak, kaynaklara yönlendirmeyi gerçekleştirmek olarak anlaşılır. Çocukların ve ailelerinin temel ve özel ihtiyaçlarını bildirmelerine ve hizmetlere ulaşmalarına yardımcı olmak temel görevler arasındadır. Gıda, su, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının yanında bireylerin giyim, hijyen malzemeleri veya bebek bakım malzemelerine erişiminin sağlanması gerekir. Bunun için uygun kaynaklar konusunda bireyleri bilgilendirmek ve yönlendirmek önem kazanır. Doğru bilgilere erişmek bu

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

aşamada çocukların ve ailelerinin rahatlaması ve güven duygusuna sahip olabilmesi için gereklidir. Bu nedenle bireylere yardım önermeden önce olabildiğince fazla bilgi edinmeye çalışılması temel ihtiyaçlar başta olmak üzere erişebilecekleri kaynaklar ve sunulan hizmetler hakkında kısa ve somut ifadelerle bilgilendirme yapılması gerekir.

Psikolojik ilk yardımın bireyleri zorlamayan pratik amaçlı bir destek uygulaması olduğu her zaman hatırdta tutulmalıdır. Her çocuğun psikolojik desteğe ihtiyacı olmayabilir veya bu ihtiyacı yakın çevresi tarafından karşılanmış olabilir. Bu nedenle yardım beklentisi olmayan kişilere psikolojik ilk yardım yapmaya çalışmak uygun olmayacaktır. Psikolojik ilk yardım süreçlerinde genel olarak aşağıdaki temel noktaların akılda tutulması gerekecektir (Çeri, 2023):

- Psikolojik ilk yardım profesyonel psikososyal müdahale değildir.
- Stres/travma yaratan olayın detaylı konuşulması için değildir.
- Bireyin yaşadığı durumu anlamlandırması çabası değildir.
- Bireyin yaşadıklarını analiz etmesi için değildir.
- Bireyi yaşadığı duyguları ve tepkileri anlatmaya zorlamak değildir.

Psikolojik ilk yardım uygulaması, afet ve acil durum sonrasında başlayan psikososyal müdahale sürecinin temel bir bileşeni olmakla birlikte bireylerin tüm sorun ve ihtiyaçlarına karşılık verebilecek bir uygulama biçimi değildir. Bu nedenle psikolojik ilk yardım sürecinde yer alan çalışanlar bireylerin ileri düzey destek ihtiyaçlarını belirleyebilecek becerilere sahip olmalıdır. Bu durum bireylerin hizmet alma noktasında başka kurum veya kişilere yönlendirilmesinin gerekliliğini ön plana çıkarır.

14

“

Psikolojik ilk yardımda çözüm odaklı ve pratik amaca yönelik bir tutumla iyi bir dinleyici olmak ve bireylerin yanında bulunmak başlı başına en iyi yaklaşımlardan biridir. Sakin, tutarlı ve şefkatli tavır çocukların ve ailelerin panik halinden sıyrılarak yapıcı düşünmelerinin önünü açar.

”

Sevk ve Yönlendirme

İhtiyaç/kaynak tespiti ile psikolojik ilk yardım süreçleri sırasında ciddi sağlık, korunma veya psikiyatri hizmetine ihtiyaç duyduğu görülen çocuklar belirlenerek tedavi veya bakımı için bölgede bulunan ilgili profesyonellerle vakit kaybetmeden irtibat kurmak ve ilgili kurum-kuruluşlara yönlendirme yapmak gerekmektedir. Gerektiğinde çocuğun bu hizmetleri alabilmesi için çocuğa refakat etmek gerekecektir. Bunun için ilk müdahale aşamalarından itibaren

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

çocuklarla duygusal olarak destekleyici, yararlı ve dinamik bir ilişki kurulması gerektiği unutulmamalıdır. Bireyin ileri düzey destek ihtiyacına sahip olduğunu değerlendirmeye yardımcı olacak bazı hususlar şu şekilde sıralanabilir (Çeri, 2023):

- Yoğun içe kapanma
- Tepkisizlik
- Tekrarlanan hareketler
- Halüsinasyonlar
- Paranoya
- Zaman ve mekân algısında yitim
- Kendine bakamama
- Güçlü duygusal tepkiler, kontrol edilemeyen ağlama

Sevk ve yönlendirmenin doğru ve etkili sonuç verebilmesi için ihtiyaç ve kaynakların belirlenmiş ve uygun bir psikolojik ilk yardımın uygulanmış olması gerekmektedir. İnsanları ihtiyaç duydukları kaynaklara yönlendirebilmek için insanların ihtiyaç alanlarını görebilmek ve aynı zamanda yararlanabilecekleri kaynakları önceden tespit etmiş olmak gerekir. Aksi durumda insanlara yarar sunamayacak bir konumda bulunma durumu bireyler arasında umutsuzluk ve çaresizlik duygularını tetikleyebilir. Bu nedenle psikososyal müdahale süreçlerinin tümüne ilişkin uygun bir altyapıya sahip olmak bu süreçlerin bireylerin yararına işletebilmesi açısından elzemdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

AFET VE ACİL DURUMLARDA ÇOCUKLA ÇALIŞMA BECERİLERİ

Acil durumlara yönelik çalışma yürüten profesyonellerin, afet ya da acil durumdan etkilenen bireylerin rutin yaşamsal tepkiler vermeyeceğinin farkında olması önem teşkil eder. Ruh sağlığı uzmanları ve çalışanları, ruhsal bozukluklara dair tanı koyma eğiliminden uzak durmalı, geleneksel metotları bir kenara bırakmalı ve aktif olarak gezici hizmet verme yaklaşımını uygulamalıdır.

Psikolojik İlk Yardım Becerilerini Sergilemek

Psikolojik ilk yardım becerilerini afet durumlarında oluşan krize müdahale sürecinde yer alan tüm profesyonellerin sergileyebilmesi gerekir. Bunun için söz gelimi psikoloji veya tıp uzmanı olmanın gerekmediğini ancak doğru yaklaşım sergileyerek çocuk ve ailesi yararına hizmet sunulabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için psikolojik yardımın beş adımını doğru şekilde izlemek önem kazanır (Kurtul, 2014).

1. Psikolojik İlişki Kurma

Çocuğun ve ailesinin desteklendiğini hissettirecek uygun bir iletişim biçimi sergilemek gerekir. Amaç bireyin yaşadıklarını ve hissettiklerini konuşabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle dinlemek öncelikli bir yaklaşımdır. Duyguların aktarılmasına izin vermek bunları yönlendirmeden ve yargılamadan rahatça ifade edebilmesine olanak tanınmalıdır. Duruma ve kültüre göre fiziksel temas kurmak (uygun ölçüde dokunmak, elini tutmak, sarılmak) destekleyici olacaktır.

2. Problemin Boyutlarını Öğrenme

Çocuğun ve ailesinin acil olan ve acil olmayan ihtiyaçlarının belirlenmesi önemlidir. Açık uçlu sorularla yalnızca belirli cevaplar almaya yönelmeden olayı ve yaşamsal gereksinimleri anlamak gerekir. Halk dilinden uzak, anlaşılmayan ifadelerden kaçınmak gerekir.

3. Olası Çözümleri Belirleme

Çözümlere odaklanabilmek üzere o ana kadar yapılanları öğrenmek, ne gibi alternatiflerin bulunduğunu açıklamak ve neler yapılabileceğini konuşmak yararlı olacaktır. Bunun için ihtiyaç listesinde yer alanları önceliklendirmek, çocuğa ve ailesine bundan sonraki süreçte yapabileceklerine dair bilgiler sunmak önem kazanır. Buna karşın, sınırlı bilgiyle yetinmekten ve çözüme yönelik olası engelleri göz ardı etmekten kaçınmak gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4. Acil İhtiyaçların Giderilmesine Çalışma

Önceliğin hayati tehlikeyi gidermek olduğunu göz önüne alarak çocuğu ve ailesini güvende olabilecekleri bir duruma getirebilmek gerekir. Bunun için bireyi belli eylemleri yapması için desteklemek veya kendi davranışlarını yönlendirebilecek güçte değilse ilgili kişi ya da kuruma sevk etmek/yönlendirmek gerekecektir. Bunun için çocuğa ve ailesine gerçekçi olmayacak veya uzun sürecek çözüme yönelik vaatler vermek veya tüm sorunları birden çözmeye çalışmak uygun değildir. Aynı zamanda umutsuz ve çekingen bir tavır sergilemek umut kırıcı olacağı için bundan kaçınmak gerekir.

5. Acil Hedeflerin Gerçekleşmesini İzleme

Aciliyet gerektiren duruma yönelik çabaların sonuçlarını izlemek çocuk ve ailesi için oldukça destekleyicidir. Buna karşın gelinen noktada yapılanları değerlendirmek ve izleme için çocuk ve ailesiyle anlaşma sağlamak yararlı olacaktır. Öte yandan, ilgilenilen çocukla ilgili beklenen hedeflerin izleme olmaksızın kendiliğinden gerçekleşeceğini varsaymak veya bu görevi konuyla ilgili olmayan başka birine devretmek uygun bir yaklaşım olmayacaktır.

Güvenlik, Gizlilik ve Haklara Saygıyı Temin Etmek

Psikososyal müdahaleler ve sosyal destek uygulamaları iyi niyet dahilinde herkes tarafından her gruba yönelik yapılabilecek düzeyde çalışmalar olarak görülebilse de bu konunun oldukça hassas bir uygulama alanı olduğunu ve iyi niyetle olsa dahi sergilenecek hatalı yaklaşımların bireylerin benliğine ve psikolojisine zarar verme potansiyeli olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Bu nedenle psikososyal müdahaleler, bireylerin psikolojik ve sosyal dengesine yararlı uygulamalar olmaya odaklanırken öncelikle zarar vermeme ilkesine göre yönetilmesi gereken çalışmalardır. Çocuklarla kurulan iletişimden onlarla yürütölen aktivitelere kadar çocuklarla temas halinde olunan her durumda psikososyal müdahalelerin hassas bir denge üzerinde sürdürölmesi önem kazanır. Öte yandan, çocukların mahremiyetine ve özel yaşamlarının gizliliğine son derece önem göstermek gerekir (Tuncay, 2023).

- Çocukların fotoğraflarını veya videolarını yayınlamamak
- Çocuklardan minnettarlık davranışı beklememek
- Olanları tekrar tekrar anlattırmamak, hatırlatmamak
- Çocuğun ve ailesinin itibarına saygı göstermek

Güvenlik ve gizlilik hususu afet ve acil durumlarda çalışan tüm profesyoneller ve gönüllöler için dikkat edilmesi gerekenlerin başında gelir. Güvenlik olgusu hem fiziksel hem de psikolojik boyutlarıyla yerine getirilmesi gereken bir husustur. Çocuğun fiziksel olarak güvenli bir ortamda bulunmasını sağlamak ve temel ihtiyaçlarını karşılamak yaşamın devam etmesine ilişkin temel unsur olarak karşımıza gelirken aynı zamanda çocuğun akut durumda korunduğu ortamın güvenli olmasını sürdürmeye olanak sağlayacak yardımları ve bilgilendirmeleri yapmak gerekecektir. Söz gelimi, çocuğun barındığı ortamdaki elektrik bağlantıları, ısınma gereçleri, kullanılan diğer araç gereçler çocuklar için risk oluşturuyorsa buna yönelik

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

düzenlemelerin yapılması için çaba sarf etmek gerekir. Bunun için etkili iletişimden yararlanarak çocuğa bakım sunanları bilgilendirmek gerekecektir.

Haklara saygı bağlamında özellikle üzerinde durulması gereken hususlardan biri, yerel ve kültürel dinamiklere uygun şekilde çocuklara ve ailelerine yaklaşımdır. Yardım edilen kişilerin kültürel ve sosyal normlarını önceden bilip bunu baştan kabul ederek işe başlamak gerekir. Bu bakımdan çocuk bakımı ve yetiştirme, aile içi yaşantılar, kültürel alışkanlıklar bakımından farklı tutum ve davranışların sergilendiği görülebilir. Ancak bu durumlarda **profesyoneller ve gönüllüler çocuğun içinde bulunduğu çevrenin ve kültürün kabul ettiği unsurlara açıkça aykırı söz, tutum ve davranışlar sergilemekten mutlaka kaçınmalıdır**. Bu nedenle, çocuğun çeşitli nedenlerle risk altında olduğu değerlendirildiğinde, yapılacak müdahalenin kültürel yapıya saygı gösterilerek ve ilgili öğelerle etkili iletişim kurularak yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla sahadaki meslek elemanının uygulama süreci boyunca kendi kişisel tercih, ideoloji, beklenti veya tutumlarını kenara bırakarak yalnızca insanlara ihtiyaçları konusunda destek sağlamaya hazır olması önem kazanır.

Çocuğun haklarına saygıyı arka plana atan bir yardım yaklaşımı çocuğu örseleyen sonuçlar doğurabilir.

18

Rekreasyonel Faaliyetler Gerçekleştirmek

Afet ve acil durumlarda birlikte ortaya çıkan gelişmelerin ardından çocuğun güvende olmasını temin ederek psikososyal destek mekanizmalarından yararlandırılmasında kullanılacak araçlardan biri de çocukların içinde buldukları kriz durumunun etkilerini azaltmaya yönelik eğlenceli etkinliklerdir. **Yetişkinler acil durumlarda genellikle eğlenceli zaman geçirmekle ilgili bir beklentiye sahip olmasalar da bu durumun çocuklar için farklı olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Çocuğu eğlendiren ve güldüren aktivitelerin varlığı çocuğun yaşadığı stresli süreci daha kolay atlatmasına ve baş etme gücü geliştirmesine olanak sağlar**. Bu nedenle acil durumun yaşandığı bölgede çocukların eğlenceli vakit geçirebileceği ve yaşlarına uygun etkinliklere dahil edilmesini sağlamak önem kazanır. Ayrıca çocuklarla oyun oynamak onlarla iletişim kurmanın en kolay yollarından biridir.

Çocuğun yaş ve gelişim düzeyi doğrultusunda ve meslek elemanının sahip olduğu beceriler dahilinde çocukların kendilerini ifade edebilecekleri ve aynı zamanda sevgi ve yakınlığı hissedebilecekleri oyunlar oynamasında kolaylaştırıcı bir rol üstlenilebilir. Esasen çocukların kendini ifade etmesinde oyunlarla birlikte resim çizmek, hikâye

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

anlatmak, yazı yazmak veya nefes egzersizleri yapmak gibi farklı etkinlikler bir arada gerçekleştirilebilir. Bu tür uygulamalar için uzmanlar tarafından hazırlanmış modüller ve yapılandırılmış diğer uygulamalardan yararlanılabilir. Bu kapsamda, **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından Çocuk Destek, Gelişim ve Eğitim Programı (ÇODEP) kapsamında hazırlanan Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi ve Hayata Hazırlama Modülü içeriğindeki etkinliklerden yararlanılabileceği tavsiye edilmektedir** (ASHB, 2023).

Afet döneminde yürütülen çocuk odaklı etkinliklerde yüksek sesli ve afetin oluşumunu hatırlatan içeriklerden kaçınılması gerektiği vurgulanmaktadır. Çocuklar için oyuncak seçimi yapılırken de bu unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yerine çocukların el becerilerini destekleyecek, yönlendirme yapmadan oyun kurulabilmelerini sağlayacak oyuncakların tercih edilmesi uygun görülmektedir. Yapbozlar, oyun blokları, oyun hamurları, pelüş oyuncaklar, hayvan figürleri gibi oyuncaklar ile boya kalemleri, defterler gibi eğitici materyallerin tercih edilmesi uygun olacaktır. Genel bir ilke olarak oyuncak ve oyun seçiminde çocukların karar vermesini teşvik etmek ve istediklerini yapabilmeleri konusunda sınırlandırıcı olmaktan kaçınmak uygun bir yaklaşımdır.

Çocukların oyunlarında yıkmak, bozmak, yaralılara yardım etmek gibi afet anı ve sonrasında yaşanan olayları canlandıran oyunlar oynamaları söz konusu olabilir. Böyle durumlarda doğrudan müdahaleci bir yaklaşımla bunu engellemeye yönelmemek gerekir. Bununla birlikte çocuklarla afetin etkilerini canlandırmaya yönelik oyunlar oynamamak gerekir. Bunun yerine çocukların ilgisini çekebilecek farklı aktivitelere davet etmek mümkün olabilir. Ancak çocuklar arasında rekabet ve performansa dayalı olarak oynanan grup oyunlarının afet anını ve yarattığı etkileri hatırlatabileceğini göz ardı etmemek gerekir. Saklambaç, körebe, sandalye kapmaca gibi oyunlar çocuklarda olumsuz duygulara sebep olabilir. Rekabet gerektirmeyen arkadaşlık ve dayanışma temalı oyunlar, çocukları daha mutlu edebilir. İp atlama, kulaktan kulağa, isim-şehir, sek sek gibi oyunlar bu kapsamda yer alabilir. Bunlarla birlikte çocuklarla gerçekleştirilebilecek bazı grup temelli etkinliklere şu şekilde örnekler verilebilir:

Kahraman Metaforu: Çocuklara koruyucu, güven verici, destekleyici, sevgi şefkat gösteren, iyi hissettiren (gerçek veya hayali) bir kişiyi, nesneyi (bir oyuncak) ya da çizgi film karakterini düşünmesi istenir. Boş bir sayfaya bu kahramanı, görevini, görev için kullandığı ekipmanları, karşılaştığı engelleri ve engelleri aşmak için ne yaptığını çizmesi istenir.

Elden Ele Resim: Çocuklar kendi kağıtlarına bir şapka çizer, kağıdını yanındaki arkadaşına verir. Diğer yanındaki arkadaşından diğer resmi alır. Herkes çizilen şapkanın altına yüz çizer ve yanındakine verir. Diğerinden gelen kağıda bu sefer gövdeyi ekler. Sonra bacaklar çizilir. En son süslemeler veya aksesuarlar eklenir (çiçek, çanta, top, rozet vb.). Resim tamamlandığında her çocuk önündeki resme bir isim takar ve isim taktığı kişi ile ilgili bir hikâye anlatır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Boş Oda: Grup lideri çocuklarla insanların bazı ihtiyaçlarının neler olduğunu tartışır: Sevgi, güven, bağ kurma, dinlenme, yalnız kalma, rahatlama, başkaları ile olma, oyun gibi ihtiyaçlar konusunda çocukların söz alması teşvik edilir. Çocuklar 5-6 kişilik gruplar halinde kendilerine verilen bir boş oda resmine kendilerini mutlu, rahat veya huzurlu hissettirecek bir şeyi çizer. Resim elden ele dolaşır ve her çocuk odaya resmin sahibi olan çocuğu mutlu edeceğini düşündüğü başka bir şey çizer. Resim bittiğinde resme ekleme yapan çocuklar çizdiklerini ve çizdikleri şeyin resmin sahibine nasıl iyi geleceğini anlatır. En son ise resmin sahibi olan çocuk çizilenler arasında kendisi için en önemli şeyin ne olduğunu anlatır.

Çocuklarla yürütülebilecek etkinlikleri gelişim dönemlerine göre sınıflandırmak söz konusu olursa Tablo 2'deki gibi bir yönelim sergilemek olanaklı olacaktır.

Tablo 2. Gelişim Dönemlerine Göre Afetten Etkilenen Çocuklara Yönelik Aktiviteler

Gelişim Dönemi	Aktiviteler
Okul öncesi 	Canlandırma Resim yapma Hikâye okuma Fiziksel hareketler (Oynama, zıplama, müzik eşliğinde dans etme vb.)
Okul çağı 	Kukla oyunları Sanat çalışmaları Tartışma grupları Beyin fırtınası Yazma ödevleri Dinlenme egzersizleri
Ergenlik dönemi 	Grup çalışmaları Sınıf projesi Hikâye ya da roman okuma Bilgilendirme Sanatsal aktiviteler

Netice itibarıyla çocukların afetle birlikte ortaya çıkan yeni duruma uyum sağlayabilmeleri, güven duygusunu hissedebilmeleri, ilgi görebilmeleri, dayanışma ruhunu yaşamaları, baş etme mekanizmaları geliştirmeleri gibi pek çok hususta oyunların ve eğlenceli etkinliklerin katkısı bulunmaktadır. Ancak çocuklarla yürütülecek tüm rekreasyonel aktivitelerde mutlaka çocukla iletişim ve etkileşim konularında bilgi ve beceriye sahip profesyonellerin ve gönüllülerin sürece dahil olmasını sağlamak gerekir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuklarla ve Aileleriyle Uygun İletişim ve Etkileşimi Sürdürmek

Afet sonrası gerçekleştirilen psikososyal müdahale süreçlerinin öncelikli zarar vermeme ilkesi gereğince yürütülmesi gerektiğini hatırlatarak sahada çocuklarla iletişim ve etkileşim halinde bulunan her aşamada uygun yöntemlerin rehberliğinden yararlanmak gerekecektir.

Çocukla görüşme ve iletişim süreçlerinde öncelikle **“şimdi ve burada”**ya odaklanan bir yaklaşım içinde bulunmak gerekir. Bu yaklaşımı çocukla iletişimi başlatma konusunda soru sorarken kullanmak yararlıdır. Ancak öncelikle çocuğa kendini tanıtmak ve yaptığı işten söz etmek gerekir. Mevcut duruma ilişkin yansız ve açık uçlu sorular sorarak çocuğun hislerini ve yaşadıklarını paylaşması için teşvik etmek söz konusu olabilir.

“Şu an neye ihtiyacın var? Şu an kendini nasıl hissediyorsun? Bu konuda ne düşünüyorsun?”

Ancak bu sorulara verilen yanıtlar konusunda meslek elemanının oldukça temkinli olması gerekir. Çocuk beklenmedik, gerçeklikten uzak veya abartılı tepkiler veya anlatımlar sunabilir. Bu durumlarda çocuğun sözlerini veya düşüncelerini düzene sokmaya çalışmak veya bastırmak (böyle söyleme, öyle şey olur mu hiç, şaka yapıyorsun) yönünde cevaplar vermemek gerekir. Aynı şekilde çocuklara nasıl hissetmeleri ya da hissetmemeleri gerektiğine ilişkin yönlendirme yapmaktan uzak durulmalıdır. Çocuğun yönlendirmesine açık bir şekilde söylenenlerle ilgili yorum yapmak yerine “Yardımcı olmak için ne yapabilirim?” şeklinde sormak daha yararlı olacaktır.

Çocuklarla iletişim kurmadan önce çocuğa bakım veren yetişkinlerden çocuk hakkında bilgi almak çocuk ile iletişimi kolaylaştırabilir. Yine de her çocuğun iletişim kurmaya yönelik davranışları veya yaşadıklarına karşı tepkileri farklı olacaktır. Buna hazırlıklı olarak öncelikle çocuğun konuşmaya hazır olup olmadığını görmeye çalışmak daha uygundur. Çocukla sakin ve uygun bir görüşme imkânı bulmak bu anlamda kolaylaştırıcı olabilir. Yine hatırlanması gereken bir husus her çocuğun mutlaka konuşmak zorunda olmadığıdır. Çocuklar konuşmadan da yanlarında olan birinin verdiği güven duygusunu hissedebilir. Bu nedenle çocuk konuşmak istemiyorsa uygun bir mesafede durarak ona sessizce eşlik edilebilir. Konuşmak istiyorsa bu konuşmanın çocuğun göz hizasında, göz teması kurarak ve sakin bir ses tonuyla yapılmasına dikkat edilmelidir.

Çocuklarla kurulan iletişimlerde meslek elemanları çocuklardan gelen farklı sorularla karşılaşır. Bu sorular yaşanan afet hakkında veya çocuğun afetten zarar gören aile bireyleri hakkında olabilir.

“Annem ne zaman gelecek? Neden böyle bir deprem oldu? Evimiz neden yıkıldı?”

Bu sorulara yanıt vermek meslek elemanı için zorlayıcı olabilir. Öte yandan soruları cevapsız bırakmak çocuk için güven zedeleyici olabilir. Bu tür durumlarda emin

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

olunmayan veya ne anlama geldiği çocuk için kafa karışıklığı yaratabilecek cevaplar vermekten kaçınmak gerekir. Söz gelimi çocuğun annesinin nerede olduğu henüz bilinmiyorsa çocuğa "Annen en kısa zamanda yanında olacak." demek yıkıcı bir etki oluşturabilir. Eğer ailede bir kayıp varsa ve bu konuda çocuğa açıklama yapmak gerekiyorsa bundan kaçınmamak ve **"Annen/baban/kardeşin öldü, bunun için çok üzgünüz."** diyebilmek gerekmektedir. Kuşkusuz böyle bir açıklama duygusuz şekilde değil çocukla onun seviyesinde göz teması kurarak ve yakın bir etkileşim içinde söylenmelidir.

Aynı şekilde "Neden deprem/sel oldu?" gibi bir soruya kısa bir açıklama yapmak yerinde olabilir. Dini veya kültürel kodlarla ilgili çocuğun zihninde oluşmuş düşüncelere karşı yansız davranmak gerekebilir. Uygun bir açıklama yapılamıyorsa "Bilmiyorum" demek daha doğru olacaktır. Bilgi sahibi olunmayan ancak daha sonra bilgi edinilebilecek konular için "Bu konuda bir bilgim yok ama senin için öğrenmeye çalışacağım." denilebilir.

Öte yandan, çocuğun yaşananlardan kendini sorumlu tutması, suçluluk duygusu yaşaması muhtemeldir. Bu bağlamda çocuğa açık bir şekilde **"Yaşadığımız afet kimsenin suçu değil, bir doğa olayıdır. Yer altından geçen fay hatları hareket ettiğinde evler sallanabilir/Aşırı yağışlar derelerin taşmasına neden olabilir."** şeklinde kısa açıklamalar yapmak yararlıdır.

Çocukların afet durumunda yaşadığı mağduriyetin çalışanları da etkileme olasılığı bulunmaktadır. Çocuklar için bir şeyler yapabilme arzusu, çalışanlar üzerinde oldukça güçlü bir etki oluşturabilir. Buna karşın, çocuklara yerine getirilemeyecek hiçbir şeyin vaadi verilmemelidir. Bu durum yalnızca afetle ilgili ihtiyaçların karşılanması için değil aynı zamanda gelecekte olacaklara ilişkin olup olmayacağı belirsiz konular için de geçerlidir.

Afet ve acil durumlarda çocuklarla iletişim süreçleri, çocuğa bakım veren yetişkinlerle iletişim halinde olmayı da gerektirir. Bu hususta yapılacaklardan biri afet durumunun çocuk üzerinde yaratabileceği etkiler hakkında ebeveyni veya bakım vereni bilgilendirmektir. Çocukların gelişim dönemi özelliklerine göre afetten etkilenme biçimlerine ilişkin yapılacak bilgilendirmeler önem kazanır. Bu noktada bakım verenlere çocukların olağan dışı tepkiler verebileceğinin ve bunların olağan durumlar olduğunun açıklanması, çocuğun güvende ve sevgi içinde hissetmesi için ebeveyne/bakım verene sorumluluklar düştüğü açıklanmalıdır. Aynı şekilde ebeveynin de çocukla olan iletişiminde yatıştırıcı, güven verici, sevgi dolu ifadeler kullanması teşvik edilerek onun yanında olduğunu vücut diliyle ve sözleriyle yansıtması gerektiği vurgulanmalıdır. Ailelere şu hususlarda bilgi ve telkinlerin aktarılması uygundur (ASHB, 2023):

- Sakin, güven verici, tutarlı bir tutum içinde olma,
- Kendine zaman ayırma, öz bakım ve sağlığa dikkat etme,
- Yaşadıklarını yakınları ile ya da diğer yetişkinlerle paylaşma,
- Gerek duyduklarında uzmanlardan yardım alma,
- Çocuklara rahatlatıcı konuşmalar yapma, güvende olduklarını vurgulama,

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

- Çocuklara onları sevdiklerini söyleme, olağan dönemden biraz daha fazla ilgi gösterme,
- Kendilerine yardım edenlerin olduğunu belirtme,
- Çocuklara süreç içinde ne yapacaklarını, nasıl bir yaşam planı oluşturabileceklerini anlatma,
- Çocuklarının beslenme, bakım ve ilgi gereksinimlerini başkalarına devretmeme,
- Çocuğa gösterilen yakınlığın aşırı bir koruyuculuğa dönüşmemesine dikkat etme,
- Çocukların yemek, oyun, uyku saatleri gibi günlük rutinlerini sürdürme,
- Çocuklara çok küçük dahi olsa özel bir alan oluşturma ve eşya temin etme,
- Olaylara karşı umursamaz tutumlar ve abartılı tepkiler sergilemekten kaçınma,
- Afet döneminde karşılaşılan zorlukları çocukların yanında konuşmaktan kaçınma,
- Kendi ruhsal durumlarını takip etme,
- Çocukların duygularını bastırmaya çalışmama,
- Oyun oynama ve diğer aktivitelere katılmalarını kolaylaştırma, onlara katılma,
- Çocukların oyunlarında müdahaleci olmadan onların yönlendirmelerine uyma,
- Çocuklarının anlattıklarını dinleme, sorularına uygun yanıtlar verme,
- Çocuk için ailesiyle eğlenceli zaman geçirmenin önemini fark etme.

Son olarak afet ve acil durumlardan etkilenen çocuk ve aileleriyle çalışırken meslek elemanlarının çocuklarla iletişim ve etkileşim konusunda son derece hassas ve aynı zamanda istekli olması gerekmektedir. Hassasiyet duygusu çocukla iletişim kurmaktan kaçınmaya sebep olmamalıdır. Çocuklar kendilerini sürece dahil eden iletişim ve etkileşimlerden olumlu yönde kazanımlar sağlayarak yetişkinlikte bu becerileri geliştirme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla çocuklarla yürütülecek tüm müdahalelerde çocuk hakları bakış açısıyla hareket etmek ve çocuklara yardım sunarken önceliği çocuklara zarar vermemek olarak belirlemek gerekmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

NELER ÖĞRENDİK?

Afet ve acil durumlar toplumu derinden etkileyebilen olaylardır. Çocuklar afetlerle ortaya çıkan durumlardan en çok etkilenen gruplar arasında yer almaktadır. Bu durum afet sonrası gelişen süreçte çocuklara ve ailelerine sunulacak hizmetleri kritik hale getirmektedir.

Bu ders kapsamında afetlerin ve acil durumların çocuklar üzerindeki etkilerini anlamaya ve bu çocuklara yönelik etkili psikososyal müdahaleler sunmaya yönelik bir içerik sunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda ders içeriğinde afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki fiziksel, duygusal ve psikolojik etkilerinin incelenmesi ile birlikte çocuklara yönelik psikososyal müdahalelerin etkinliğini sağlayan unsurlar vurgulanmıştır. Bu bağlamda çocuklara yönelik psikolojik ilk yardım ve duygusal destek sağlama becerileri dersin önemli bir odak noktası olmuştur. Ayrıca, çocukların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve hızlı müdahale stratejilerinin oluşturulması da diğer önemli bileşenler arasındadır. Bu kapsamda, çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, güvenli bir ortam oluşturulması ve çocukların kaygılarının yönetilmesi söz konusudur.

Afet ve acil durumlarda çocuklara ve ailelerine psikososyal destek sağlamak profesyoneller ve gönüllüler tarafından yerine getirilebilmektedir. Bu çalışmaların temel odağı çocuklara en kısa sürede güvenli bir alan sağlayarak temel ihtiyaçlarının giderilmesini temin etmektir. Bunu gerçekleştirebilmek için afetin hemen ardından çocukların ihtiyaçlarının ve bu ihtiyaçlara yanıt verecek kaynakların belirlenmesine çaba harcamak gerekir. Bütün bu aşamalarda aynı zamanda çocuğa psikolojik ilk yardım sağlamak ve çocuk dostu etkinlikler gerçekleştirmek için gerekli becerileri sergilemek önem kazanır. Böylece afet sonrası gelişen süreçte ortaya çıkan olumsuz etkilerin çocuğu travmatize etmemesinin ve çocuğun normal yaşam rutinine dönebilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bütün bu müdahalelerin gerçekleştirilmesinde çocuk hakları bakış açısıyla hareket etmek ve çocuklara yardım sunarken öncelikle çocuklara zarar vermeme ilkesini hatırlamak gerekir.

Bu derste afetten etkilenen çocuklarla yapılacak faaliyetler ile çocuk ve aileleriyle iletişim konuları da ele alınmıştır. Çocuk dostu etkinlikler ve etkili iletişim stratejileri, çocukların duygusal iyilik hallerini desteklemekte ve normalleşme süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Sonuç olarak, afet sonrasında çalışacak profesyonellerin ve gönüllülerin afet ve acil durumlarda çocuklara yönelik etkili hizmet sunma becerilerini geliştirmesinin önemi vurgulanmıştır. Tüm bu süreçlerde etik ilkeleri gözeterek ve afetten etkilenen çocuklara destek sunma konusunda beceri sergileyen yaklaşımların geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Bu sayede, afet ve acil durumlara yönelik çalışma yürütenlerin çocukların iyilik hallerini destekleme, toparlanmalarına yardımcı olma ve güçlü bir toplumsal dayanışma ağı oluşturma konusunda önemli bir rol üstlenebileceklerdir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SORULAR

- Aşağıdakilerden hangisi afet tanımı kapsamında yer alan unsurlardan biri **değildir**?
 - Toplumun tamamını veya belli bir kesimini etkilemesi
 - Fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğurması
 - Çoğunlukla teknoloji veya insan kaynaklı olarak oluşması
 - Normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurması veya kesintiye uğratması
- Afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin aşağıdakilerden hangisi doğrudur?
 - Çocuklarda afet nedeniyle en çok fiziksel zararlar ortaya çıkar.
 - Ailesinde kayıp olmayan çocuklarda travmatik etkiler oldukça sınırlıdır.
 - Yaşanan ekonomik kayıplar çocukları daha fazla etkiler.
 - Yaşanan afetin ardından her çocuk aynı davranışsal tepkiyi göstermez.
- Aşağıdakilerden hangisi afet ve acil durumların çocuklar üzerindeki psikolojik etkilerini anlamanın sağlayacağı temel faydalar arasında **değildir**?
 - Afete karşı her çocuğun aynı tepkiyi vermeyeceğini keşfetmek
 - Çocukların maddi olanaklarını iyileştirme fırsatları oluşturmak
 - Afetin yaratabileceği travma konusunda bilgili olmak
 - Çocuğun duygusal iyilik halinin nasıl desteklenebileceğini öğrenmek
- Aşağıdakilerden hangisi afetten etkilenen çocuk ve ailesine yönelik kriz müdahalesinin temel amacını yansıtan doğru bir ifadedir?
 - İşlevselliğın yeniden kriz öncesi döneme ulaşabilmesine katkı sağlamak
 - Çocuğun travmalarına yönelik uzun süreli tedavi sunmak
 - Çocuğun fiziksel gelişimini desteklemek
 - Çocuğun ebeveynine maddi destek sağlamak
- Aşağıdakilerden hangisi krize müdahale sürecinde çocuğun ve ailesinin başa çıkma kapasitesini artırmaya yönelik doğru bir uygulama bileşenini yansıtır?
 - 48 saatten önce çocuk ve ailesiyle temasa geçmemek
 - Yalnızca gerekli olduğu durumda ailenin yanında kalmak
 - Aile ile teması kademeli olarak artırmak
 - Müdahalenin zaman sınırlı olduğunu kabul etmek
- Aşağıdakilerden hangisi afet ve acil durumdan etkilenen çocuklara yönelik psikososyal müdahalelerin temel unsurlarından biridir?
 - Sosyal medyada ailelere destek paylaşımı yapmak
 - Çocukların duygusal tepkilerini bastırmak
 - Çocukların yanında bulunmak ve güvende olduklarını hissettirmek
 - Sadece çocukların fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

7. Meslek elemanları tarafından afet sonrası sürdürülen psikososyal müdahaleler içinde aşağıdakilerden hangisine yer verilmesi temel bir önceliğe sahip **değildir**?
- İhtiyaç ve kaynak tespitleri
 - Afetin sosyal etkilerini araştırma
 - Psikolojik ilk yardım
 - Sevk ve yönlendirme
8. Aşağıdakilerden hangisi afet ve acil durumdan etkilenen çocukların ihtiyaçlarını belirlemek için yapılan çalışmaların amaçlarını **yansıtmaz**?
- Gereken en az yardımı belirleyebilmek
 - Doğru ve etkili yardım sağlamak
 - Müdahaleyi hızlı şekilde yapabilmek
 - Gereksinimi olan çocukları tespit etmek
9. Afetten etkilenen çocukların duygusal iyilik hallerini desteklemek hangi bakımdan önceliklidir?
- Çocukların güvende hissetmelerine yardımcı olmak için
 - Aileleri yardım geleceğine ikna etmek için
 - Acil durumun ciddiyetini azaltmak için
 - Diğer yardım çalışanlarıyla iletişim kurmak için
- I. Somut ihtiyaçların karşılanması
II. Kapsamlı psikolojik değerlendirme
III. Afetten etkilenen tüm bireylere sunulması
IV. Duygusal destek sağlama
10. Yukarıda verilenlerden hangisi ya da hangileri afet ve acil durumlarda çocuklara yönelik psikolojik ilk yardımın kapsamı içinde değerlendirilebilir?
- Yalnız I
 - I ve II
 - I – II - III
 - I ve IV
- Bu ilke bireylerin yaşadıklarını ve duygularını paylaşmak istediklerinde onları dinlemeye hazır olmak, çok fazla soru sormadan veya zorlamadan iletişimi sürdürmeye odaklanmayı tarif eder.*
11. Yukarıda tanımlanan bilgiler psikolojik yardım ilkelerinden hangisini yansıtır?
- İzle
 - Bağla
 - Dinle
 - Başvur

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

12. Aşağıdakilerden hangisi psikolojik ilk yardım sürecine ilişkin beceriler arasında **tanımlanmamıştır**?
- Psikolojik ilişki kurma
 - Problemin boyutlarını öğrenme
 - Olası çözümleri belirleme
 - Uzun dönem ihtiyaçlara ilişkin hedef koyma
13. Afetten etkilenen çocuklarla çalışırken, etkinlik temelli müdahale yöntemleri aşağıdakilerden hangisini **içermez**?
- Fiziksel egzersizler gerçekleştirme
 - Sanatsal grup çalışmaları yapma
 - Çocuklarla bilgilendirici eğitimler düzenleme
 - Çocukları korunaklı bir ortamda izole etme
14. Psikososyal müdahaleler sırasında iyi niyetle de olsa sergilenecek hatalı yaklaşımlar bireylerin benliğine ve psikolojisine zarar verme potansiyeli bulunmaktadır. Bu bilgiye göre çocuklara yönelik psikososyal müdahalelerde öncelikli olarak göz önüne alınması gereken ilke aşağıdakilerden hangisidir?
- Önce zarar vermemeyi esas almak
 - Maksimum bilgi ve donanımına sahip olmak
 - En az 10 yıllık mesleki deneyime sahip olmak
 - Yalnızca talimatları izlemek
15. Afet ve acil durumdan etkilenen çocuğu ileri düzey bir tedavi veya bakım için sevk ve yönlendirmeye hazırlanmak için aşağıdakilerden hangisini sağlamak önem kazanır?
- Çocuğun T.C. kimlik numarasını tespit etmek
 - Çocuğa psikolojik ilk yardım sağlamış olmak
 - Çocuğun anne ve babasının yaşadığından emin olmak
 - Çocuğun ruhsal durumunun analizini yapmak
16. Afet ve acil durumdan etkilenen çocuklarla çalışırken mahremiyet ve gizlilik ilkeleri bakımından aşağıdakilerden hangisi uygun bir yaklaşımı ortaya koyar?
- Çocuklarla yapılan tüm etkinlikleri sosyal medyada paylaşmak
 - Çocukların yapılan yardımlara karşı minnet duygusunu pekiştirmek
 - Afetten çıkarılacak dersler hususunda çocuklara öğütler vermek
 - Çocuğun ve ailesinin itibarına saygı göstermek
17. Afet ve acil durumdan etkilenen çocuklarla yürütülebilecek rekreasyonel faaliyetlerin genel olarak hangi amaca hizmet ettiği savunulabilir?
- Çocukları afetin yarattığı sonuçlarla yüzleştirmek
 - Çocuklar arasında yaşamsal içgüdüden kaynaklanan rekabeti tetiklemek
 - Çocuğun stresli süreci atlatmasına ve baş etme gücü geliştirmesine yardım etmek
 - Çocukların afetle ilgili duygu ve düşüncelerini bastırmasını sağlamak

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

18. Aşağıdakilerden hangisi psikososyal müdahale sırasında afetten etkilenen çocuklar ve aileleriyle etkili iletişim kurmanın ve iletişimi sürdürmenin temel bileşeni olarak değerlendirilebilir?
- Çocuğu ve ailesini dinleyerek duygularını anlamak
 - Çocuğun söylediklerinin doğruluğundan emin olmak
 - Çocuğu yaşanan olay hakkında konuşmaya teşvik etmek
 - Ailede yaşanan kayıplar hakkında çocuğa bilgi vermemek
19. Aşağıdakilerden hangisi afet sonrası sürdürülen psikososyal müdahaleler sırasında ailelerin çocuklara yönelik tutum ve davranışları hakkında verilebilecek telkinler arasında **yer almaz**?
- Çocuklara rahatlatıcı konuşmalar yapmaları
 - Çocuklara olağan dönemden biraz daha fazla ilgi göstermeleri
 - Çocukların yemek, oyun, uyku saatleri gibi günlük rutinlerini sürdürmeleri
 - Yaşanan zorlukları nedeniyle çocuklardan fedakârlık istemeleri
20. Afet sonrası yürütülen psikososyal müdahaleler kapsamında çocuklarla oyun oynamaya ilişkin aşağıda verilen bilgilerden hangisi **yanlıştır**?
- Oyuncak ve oyun seçiminde çocukların tercihine önem verilmelidir.
 - Çocukların oyunlarını sıkı şekilde yönlendirmek gerekir.
 - Rekabet ve performansa dayalı oyunlara yönlendirme yapılmamalıdır.
 - Arkadaşlık ve dayanışma temalı oyunlar tercih edilebilir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD). (2023). Afet. Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Çeri, V. (2023). Psikolojik ilk yardım: Nedir? Nasıl uygulanır? Dikkat edilmesi gerekenler [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=7ttPJn6bjyg>
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM). (2023). psikososyal destek çalışmalarında afet döneminde çocuklara yaklaşım rehberi. M. Şahin (Ed.). https://www.aile.gov.tr/media/131751/psd_rehber_20230315_poz_baski_web-1.pdf
- Erbil, F. (2023). Türkiye’de Krizler, Afetler ve Çocuk. REFLEKTİF Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 357–372. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.110>
- Karabulut, D. & Bekler, T. (2019). Doğal afetlerin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkileri. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 5(2), 368-376. DOI: 10.21324/dacd.500356
- Kurtul, K. (2014). Acil durumlarda çocuk koruma eğitimi: Katılımcı el kitabı. UNICEF Türkiye Temsilciliği. <https://www.unicef.org/turkiye/media/3476/file/Acil%20Durumlarda%20C3%87ocuk%20Koruma%20E%C4%9Fitimi%20Kat%C4%B1l%C4%B1mc%C4%B1%20El%20Kitab%C4%B1.pdf>
- Limoncu, S., & Atmaca, A. B. (2018). Çocuk merkezli afet yönetimi. Megaron, 13(1), 132-143. DOI: 10.5505/megaron.2017.49369
- Özkan, B. & Çetinkaya Kutun, F. (2021). Afet psikolojisi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 2021; 8(3), 249-256.
- Tuncay, T. (2023). Deprem sonrası psikososyal destek çalışmaları [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Q1DE7-0Mu9U>
- Yılmaz Yavuz, A. (2023). Afettede çocuk. Y. Mamur Işıkçı, N. Çalış, A. Dirikoç (Ed.). Disiplinlerarası Çocuk Hakları Ansiklopedisi. Astana Yayınları.

“Bu yayın, Avrupa Birliği’nin maddi desteği ile oluşturulmuştur ve sũrdũrũlmektedir.
İçerik tamamıyla WEglobal Danışmanlık A.ř sorumluluğu altındadır
ve Avrupa Birliği’nin gũrũřlerini yansıtmac zorunda değildir.”